

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 29.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака представа, иначе сваког месеца по један пут на, по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страву 60 новч. месечно. —

ГЛУМАШТВО И ГЛУМОВАЊЕ.

Те две речи не значе ни најмање једно исто. Глумаштво је појам апстрактан а глумовање скоро конкретан. Глумаштво је замисао, која се даје речима или на хартији врло лепо извести, глумовање је видљив израз, глумчево делање на позорници. Глумаштво је огранак уметности, исто тако, као и сликарство или вајарство а личност долази ту тек у други ред. Код глумовања је пак личност главно, и особа, која је таман у извршивању свог позива, носилац је тог израза. Глумаштва има само једног а глумовања толико и глумаца.

О глумаштву имати чистога појма, доста је тешко. Ту се захтева пре свега научна спрема, на чијој се основи могу разни апстрактни појмови разликовати и одредити. Дефиниција таквог појма од преке је потребе, јер само тако је човек у стању, да га схвати. Но све то ми не можемо нашим чулима себи ближе привести, ту је само недогледно поље мисли, на ком се мислилац мора тако осећати, као да за иста чује и види. Да је то тешка ствар, види се по том, што ће сваки, поред изречене мисли, додати и пример, који ће тој идеји бити тумач и видљив израз.

Тако је овде глумовање израз и тумач глумаштва, и који глумац хоће озбиљно да схвати свој позив и своју струку, тај не сме само на пракси оснивати будућност своју, већ се мора бавити и теоријом, која ће му тек много нерешено питање разјаснати. Такав ће глумац онда на очиглед напредовати и с поносом ће моћи гледати на себе и свој рад. Тако

је и у животу. Интелигентнији, спремнији и свеснији чиновник напредоваће увек а ћата остаће ћата во вјеки вјеков амин.

Пре свега да како да глумац мора иабавити себи онога знања, које је с његовим позивом у свези. Он мора бити код куће у песништву, особито у драмском, како би све особе у глуми могао држати за толико исте услове успешном приказу. Али не само драме, као такве, мора он пажљиво читати, већ и коментаре уз њих. Критичка разлагања славних естетичара морају му бити не само послостица већ баш хлеб насушни. Да од кога мисли он штогод научити? Ваљда у првом реду од оног, који зна више од њега.

Но глумца чека још и друга мука, која се не да научити из књига а богеми на самој позорници. Он мора ићи у друштва, да би му ее понашање изгледило, он мора по улици или иначе по јавним местима студирати типове, да научи, какав треба да је и какав не треба да је. Он треба пажљиво да посматра слике и кипове, како би после на позорницу могао и он заузети положаје, било сад у друштвеној или костимованој улози. Глумац треба да је гимнастичар, како би стекао окретности, он мора знати мачевати се, како би у одсудном тренутку знао сгати и мачем поступати. Сву пажњу пак мора обратити на гипност и модулацију свога гласа; он мора имати укуса, да може одрубити где које ћошкове своје природе, нарави и уобичајених поступака. Глумац мора — та шта не мора све! Али пре свега мора имати љубави к свом позиву, а то ће бити у ста-

њу да га изобрзи и развије; она ће му олакшати многи тешки час ће само у животу већ и у уметности његовој, кад мисли, да га запостављају и хотимице омало-

важавају. Нема ли праве наклоности к свом позиву, онда је боље да каже с Богом! и позорници, и глумаштву, и глумовању.

М. С.—ћ.

ХИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Милош Обилић,) трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Јована Суботића.

Или грми ил' се земља тресе
ил' удара море о брегове? —
Нити грми нит' се земља тресе
нит' удара море о брегове,

већ то нагрнуо и ајмашки и јовановски крај у позориште, не да чује тиху песму уз јеку тужних гусала, него да види живца Милоша, „проклетога“ Вука, мрскога Мурата и српске витезове, „који живе докле сунца грије“, Стисло се, Боже, у партеру, да човеку све „ребра пучу“, а на галерији бруји као у казану и час по се чује потмуо врисак, који јасно сведочи о жалосним „локалним“ приликама тамошњим. И за време представе беше такав жагор, да се ни шаптач не могаше добро чути. Скоро да човек довикне као сердар Вукота:

Што грајете, који су ви јади?
а ево сте гори него јеца!

Али шта би то вредило? Ко може овакој публици запуштити уста, да се не диви Милошу, „чуду вitezовах“, којега „мишца једнијем удром престол срушши а тартар уздри“.

Овај класични предмет (косовска битка) нашег народнога песништва драматизоване од почетка овога века до данас многи наши песници. Први је то учинио Симо Милушкиновић (1827 г.) а после њега Јован Ст. Поповић (1828), Исидор Николић (1835), Матија Бан (1858), Јов. Суботић (1864) и о петој стогодишњици косовске битке Милош Цветић. Предмет је достојан и највећега песника и по својој унутрашњој лепоти и по својем традиционалном значају. Што ли се само не задовољише песници наши са радом својих претходника и да ли је последња обрада тога предмета (Цветићев „Лазар“) круна свих тих драма?

На ова питања нам одговара др. Милан Јовановић у својем лепом раду: „Поглед на драмску литературу о Косову“ (Глас XVIII. Срп. Ер. Акад.) пошто је прво карактере свих шест драма анализовао. Не обзирући се на технику драматску налази поменути књижевни судија, да ни један песник није умео (осим до некле Бан) да се прикаже побесничком образу косовских јунака, јер га у томе сувише везиваше предање народнога

песништва, које је у многим пртама замазало основне црте косовских карактера. Косовски карактери по мишљењу судијину све ниže падају у схватању наших песника. „Тај дан, јединствен у историји народа, величанствен по своме значају, а тако одсудан по последицама својим за европско људство, место да нађе у току времена све бољу оцену и све живље представнике своје на позорници, сваким се новијим драматским делом све више профанише на њојзи. Косовски Титани, који би требало с позорнице да задиве свет, као што су га пре пет векова одиста задивили са позорнице светске историје, опали су у току од неколико деценија под рукама наших драматика до жалосних патуљаца.... Једна међу овим новијим драмама — Банова — стоји светла образа пред нама...“

Веома оштар суд! Према том косовска драматска књижевност ни близу није завршена. Наши повесничари — нека им је част! — по добро подигоше кјпрену са тога толико ореванога па ипак тако загонетнога догађаја. А оваке расправе (као што је дра Јовановић) преистриже ствар у естетичном погледу те ће, ако Бог да, доћи достојан песник, да и у драми обесмрти „величанство витешке душе“ Милошеве.

Докле то не буде, мораћемо се задовољити са Суботићевим Милошем заједно са његовим психолошким и естетичним грешкама. Него зашто се не би могао код нас приказати Банов „Цар Лазар“?

Од приказивача овога вечера споменућу двојицу, г. Спасића (Вук Бранковић) и г. Рајковића (Милош Обилић). Обојица су млади глумци, који много обећавају. Г. Рајковић је у главном био прикладан Милош, бољи у говору а лошији у покретима и изразу лица. Особито рукама му треба више гипкости и слободе. Гласом треба да управља штедљивије. Г. Спасић се трудио, да нам доследно прикаже неисторискога Суботићева Вука, само изгледа, да несу таке улоге најподесније његову дару, ма да нас је у главноме задовољио. Остали су учинили своје те је публика (махом ратари наши) отишла из позоришта потпуно задовољна. Не може се прећутати, да веома непријатно дира извртање и прекрајање стихова. Њад већ човек слабо научи

улогу бар да је импровизатор којом срећом, — овако... Бановић Страхиња (Славнић) добро је након стрешао бркове, јамачно је на Косову једним удајом одседао по двадесет турских глава, него се ћесто спотицао о несрочно „ћ“, а скромата је такомејунаку, да му се ма запшто смеју. Тих. 0.

У М Е Г Н О С Т .

(Музикалне животиње.) Маркиз Понтакулан (Pontécoulant) у свом спису: „Les phénomènes de la musique“ прича ово: Када су се Бурбонци повратили у Француску, долазио је на параду у Тилеријама сваки дан пас, који је изгледао врло бедан. Увек би се прогурао кроз публику до свирача, с њима би дефиловао и где би се они зауставили, зауставио би се и он. Овај пас био је необично ружан и свирачи су га због тога звали: „Tout laid — посве гадан.“ Ипак беше пас љубимац свију свирача. Дали су му начинити литар, на коме је било његово име, па су га редом хранили. Ко је хтео да га почести, тај му је само казао: Ту-ле, дакле ћеш ручати код мене, а пас је на сигурно дошао. Одмах после ручка пас би побегао и трчао би у оптеру. Ту би се мирно наместио у углу, чекајући, докле се доврши цела представа. А куда би се последео, нико није знао. Али једнојутро не дође Ту-ле на параду, па и његово место у оркестру беше празно. Тако то би неколико дана. Четврти дан, баш кад је музика почела да одлази, мораше музиканти да се зауставе пред погребом. За сиромашним сандуком није нико ишао, али га је пратио ружан пас — Ту-ле. Викаше га, звиждаше, зваши, све залуду. Пас као да их ни чуо није, не показа ни знаком каквим, да их познаје, и заиста оде за мртвачким сандуком. Сутра дан нађе гробар мргва пса у рупи, коју је био ископао у општем гробу. Да је то био Ту-ле, није било сумње, јер је имао име на литару. Шта му је био госа, да ли осиромашени уметник, или пројасак свирач, то нико није знао.

И краве имају осећања за музiku. У Швајцарској дају девојкама и говедарима већу плату, ако имају добар глас, јер мисле, да крава даје у петину више млека, ако приликом мјужења чује лепу мелодију.

Да и слон има нека осећања за музiku, то је познато. У париском зверињаку (Jardin des plantes) чинили су огледе, какав ће утицај да има музика на два слона, која су тамо била. Тога ради приредише инструменталан концерат, у коме су били све сами одлични уметници. Резултат је био знаменит. Мелодије из мол-а особито дирају слона. „Са ига“ (марзљева) доведе их до заноса, друга песма учини их сетнима. Али утисак се код оба слона друкчије показивао: слоница била је веома блага, а слон је у свему био врло озбиљан.

С И Т Н И Ц Е .

(Без зазора.) Фридрих велики волео је да му се отворено и без зазора одговара. Кад је генерала Кацлеру поставио за комandanта жандармериске регименте рекао му је: „Драги мој Кацлеру, дајем вам регименту, јер хоћу да имам у њој некога, који није тако галантан као остали официри.“ „У том случају“ — одговори Кацлер, — „Ваше је величанство врло сртно изабрало! Вера и Бог, ја сам тако мало галантан да сам морао узети учитеља играња кад сам овамо у Берлин дошао“. Попшто је неко време са региментом командовао упитаће га краљ: „Како, Кацлеру, како сте задовољни са вашим официрима?“ — „Врло добро, Ваше Величанство“. — „Али, човече, та то су вам све сами господичићи“, — рече краљ. — „После подне може бити, Величанство“, одговори Кацлер, „али при екзерцију и на паради то су ваљани официри; оно остало нас се обожиће ништа не тиче. Они раде што ја заповедим, и ини ће, кад томе буде дошао ред, тамо где их ја поведем. Више не можете ни Ви ни ја тражити“. — Овакав се одговор допао краљу, али га је у исто време и једио. Он се обрну и рече! „Лепо, сутра ћу видети шта знате, сутра нек се ваша регимента већа овде у 9 сата“. Генерал одмах сакупи своје официре и рече им: „Господо, краљ ми је то и то казао, ја сам му то и то одговорио. Ја се надам, да ме ви не ћете сутра осрамотити и да ћете потврдити, да сам му истину рекао. Реците вашим људима, да се чине као да ту краљ и није, нека пазе само на моју команду и нек само мене слушају.“ Сутра дан био је краљ на месту збира регименте. Хотећи да доведе комandanта и људе у забуну, он поче одмах да виче: „Мора бити да се господа још нису испавала.“

Генерал метну узде коњу за врат, извади једном руком наредбу, и упути коња краљу: „Ваше Величанство! Овде је наредба, у које доба да изађемо; а по сату имали бисмо још 20 минута да спавамо“. Краљ се осмехиваше па онда заповеди, да пук у водовима промашира, да се у ескадроне построји и т. д. Краљ је непрестано викао на војнике не би ли их збунио, али ни војници ни официри не дадоше се помести. По свршеном екзерција речи ће краљ: „Људи су изврсно јахали, драги Кацлеру“. „То ја не могу потврдити“ — рече генерал, „јер се ескадрон пуковника Голца помоје“. „Томе сам ја био крив“ — рече краљ љубазно — „нек ми се то не узме за зло“. — „Виш ти“, рече генерал упадајући у реч, — „људи су толико требали да буду паметни, да се не осврћу на то: при екзерцију и у цркви треба само један да говори“.

Краљ му регименту још једном похвали и одјаше са пратњом.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

20. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 13.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 4. ДЕЦЕМБРА 1891.

ПРВИ ПУТ:

АЛЕКСАНДРА.

Драма у 4 чина, од Рихарда Фоса, превео Славко Св. Милетић. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Председниковац пл. Ебертијева	Д. Ружићка
Ервин, њен син	Спасић
Александра	Т. Лукићка
Др. Андреја, одветник	Марковић
Антон Мел, шумар на добру госпође Ебертијеве	Васељевић
Герланд, сељак	Жикић
Лемовица, гостионичарка	Жикићка
Лечник	Рајковић
Вратар	Станковић
Христоф } послужитељи код госпође Ебертијеве	Стевановић
Шарлота }	Т. Ловренчићева

Слуге, сељаци, деца. — Први чин збива се у великој вароши, други, трећи и четврти на усамљеном дворцу у јужној Немачкој.

У петак 6. децембра: „Саћурица и шубара“. Шаљива игра у 4. чина, с певањем, од Илије Округића Сремца.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а увече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.